

Anadolu'da yetişen büyük velîlerden. Babasının ismi Ahmed'dir. İsmi İsmâil, lakabı Rusûhî'dir. Ankaravî diye meşhur oldu. Ankara'da doğdu. Doğum târihi belli değildir. İlk tahsîlini doğum yeri olan Ankara'da yaptı. Aklî ve naklî ilimleri, zamânının âlimlerinden okudu. Arapça ve Farsça öğrendi. Din ve fen ilimlerini öğrendikten sonra tasavvufa yöneldi. Bayrâmiyye yoluna girip feyz aldı. Tasavvuf derecelerinde yükseldi. Hocası tarafından insanlara Allahü teâlânın dînini ve sevgili Peygamberimizin güzel ahlâkını anlatmakla vazîfelendirildi. Halvetiyye yolunda da icâzet alıp, insanlara ilim öğrettiği sırada gözlerinden rahatsızlandı. Rahatsızlığından dolayı okuyup yazamaz oldu. Göz hastalıkları tabiplerine mürâcaat edip, bilinen bütün sebeplere yapıştıysa da bir çâre bulamadı. Gün geçtikçe gözündeki rahatsızlık şiddetleniyordu. Bu esnâda kalbine, Allah adamlarından, merhamet kaynağı, mânevî bir tabîb bulması lâzım geldiği doğdu. Dünyâ penceresi gözüne çâre bulacak bir Allah adamını aramak için Konya tarafına doğru yola çıktı. Yolculuğu sırasında, önemli ihtiyaçlarını temin edebilmek için;

"Ç

alışıp kazananı Allahü teâlâ sever."

hadîs-i şerîfi hükmünce, kendine göre ticâretle uğraşıyordu. Ayrıca uğradığı yerlerdeki âlimleri de ziyâret âdeti idi. Konya'ya vardığında Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin torunlarından ve o sırada mevlevî şeyhi olan Çelebi Bostan Efendiyi ziyâret etti. İlk karşılaştıklarında rahatsızlığı ile ilgili olarak

Mesnevî

'den şiirler okuduktan sonra; "Gözünün iyi olması, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin

Mesnevî'

sini şerhetmenizin hediyesi olacaktır. O halde sizin

Mesnevî'

yi şerh etmeniz lâzımdır. Bu sûretle gamınız gidecek, gözünüzde iyileşme olacaktır." diye müjdeledi.

İsmâil Ankaravî, bu müjdeye sevinerek Çelebi Bostan'ın talebesi oldu. Bu arada gözlerinin ağrısı hafifledi. Kısa zamanda Çelebi Bostan'ın sevgisine, teveccühlerine kavuştu. Bir süre sonra Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin mânevî işâreti üzerine hocası tarafından Galata'daki Mevlevî dergâhına şeyh tâyin edildi. Burada İsmâil Ankaravî bir taraftan insanlara doğru yolu anlatıyor, bir taraftan da

Mesnevî'

yi şerh ediyordu. Şerhe başladığında gözünde biraz açılma oldu. Tamamlandığında tamâmen açıldı. Allahü teâlânın izni ile o hastalığı büsbütün geçti. İsmâil Ankaravî, bu şerhinde

Mesnevî'

nin derin ve anlaşılması zor mânâlarını açıkladı. Bu şerhin önsözünde; "Bu şerhi,

baş gözümün ve kalp gözümün açılmasına devâ yapan, ummadığım yerden yardım ve ihsânı ile rızıklandıran, zâhirî, görünen, bilinen sebeplere beni muhtâc etmeyen ve beni hâl sâhibi kılan Allahü teâlâyâ hamdolsun" demiştir.

Zamânın sultânı Dördüncü Murâd Hana, tarîkat erbâbı kötülenmiş, onların bâzı işlerinin yasaklanması istenmişti. Sultan yalnız böyle söyleyenlerin sözleriyle hareket etmeyip, zamânın tasavvuf ehli âlim ve fazîletli kimselere de tarikatla ilgili hususları sorup cevap istemişti. Bunlar arasında İsmâil Ankaravî de vardı. O da üç gün içinde yirmi sayfalık bir risâle yazıp arzetti. Cevaplar, Şeyhüislâm Yahyâ Efendi ve diğer zamânın önde gelen âlimleri tarafından incelenip uygun görüldü ve pâdişâh tarafından da kabûl edildi. Böylece onların vesîlesi ile tasavvuf ehli, sıkıntıdan kurtuldu. Azîz Mahmûd Hüdâî onun bu cevaplarını beğenip; "Allahü teâlâ, muhâliflere karşı Rusûhî'nin ayağını sağlam ve sâbit eylesin. Onların inat damarlarını kesmekte söz kılıcını keskin eylesin. Muhâlifleri susturmakta mızrağını tesirli eylesin. Zamânımızda tasavvuf ehline karşı olanlarla onun cihâdı olmasaydı, onların eli hak tâliplerine uzanır, zarar verirdi. Doğru yolda olanlarla olmayanları birbirinden ayırmak zor olurdu. Allahü teâlâ onun delillerinin oklarını en doğru hedefe isâbet ettirdi." diye medhetti.

İsmâil Ankaravî'nin dergâhının civârında bir bakkal dükkanı vardı. Bir akşam vakti bakkal sâhibi Yûsuf Efendi dükkanını kapayacağı sırada dükkana gâyet yakışıklı ve kendini mânevî hâl kaplamış bir genç girdi. Genç kendisinden geçmiş ve ne yaptığının farkında olmadığı için, bakkal genci kovmaya hazırlanırken, ansızın dükkan kapısı sarsılarak açıldı, İsmâil Ankaravî göründü ve; "Bu bîçâre, Allah adamlarının dergâhı civârına îtimâd edip, güvenip geldi ve bu dükkana sığındı. Ev sâhipliği ve insanlık kâidesince sakın ona dokunmayasın. Sakın hâneni harâb etmeyesin." diye îkâz ettikten sonra kayboldu. Böylece hem genç bakkalın hışmından, hem de bakkal gönül kırmaktan kurtuldu. Fakat bakkal, İsmâil Ankaravî'nin heybetli teveccühlerinin tesiriyle altı ay yatakta yattı. Çok tövbe ve istiğfar etti. Sihat ve âfiyete kavuşunca bütün malını dergahdaki talebelere sarf etti. İsmâil Ankaravî'ye talebe olmakla şereflendi. Çileli bir hizmetten sonra, icâzet aldıysa da, vefâtına kadar hocasının hizmetinden ayrılmadı.

İsmâil Ankaravî'nin dergâhına talebe olmak için birisi geldi. İsmâil Ankaravî ona istihâre yapmasını söyledi. O şahıs istihâre şartlarına elinden geldiği kadar riâyet edip yattı. Ancak, o gece peşipeşine birkaç defâ ihtilâm oldu. Sabah olunca, istihâresi soruldu. Hayâ ve utancından hâlini beyâna cesâret edemedi. Şaşkınlık ve suskunluğunu gören İsmâil Ankaravî; "O sâdık âşık, büyüklerin rûhâniyetinin yardımı ile başkalarının riyâzet ve çalışma ile yirmi senede geçtiği, aştığı engeli o

bir gecede geçti ve şehvet kirinden temiz oldu." diye müjdeledi. Bu sûretle onu talebeliğe kabûl etti. Ona nazar ve teveccüh ederek yüksek derecelere kavuşturdu. Ona Derviş-i Afîf diye hitâb etti. O da bu isimle meşhûr oldu.

İsmâil Ankaravî, ilmiyle âmil, fazîlet sâhibi bir zât idi. Allahü teâlânın emirlerine uyar ve yasaklarından titizlikle sakınırdı. Allahü teâlâyâ çok ibâdet eder, dünyâ malına kıymet vermezdi. Zamanındaki devlet adamları kendisini sever, ilmini takdir eder, hürmette kusûr etmezlerdi. İlim ehli ve sevenleri ile sohbetlerde bulunur, sohbeti, yalnızlığa tercih ederdi. İnsanlar arasına karışıp, Allahü teâlânın dînini anlatmayı, bir köşeye çekilip ibâdet ve tâatle meşgûl olmaktan üstün tutardı. Birçok ilimlerdeki yüksek derecesi yanında şâirliği de olan İsmâil Ankaravî, şiirlerinde Rusûhî mahlasını kullanırdı. İsmâil Ankaravî'nin her zamanki âdetleri şöyle idi: Sabahleyin Allahü teâlânın ism-i şerîfleri ile zikirten sonra, talebelerine ders verir, din bilgileri öğretirdi. Sonra kitap yazmakla meşgûl olurdu.

İsmâil Ankaravî hak ve hakîkat yolunda bulunmak gerektiğini şöyle anlatır:

"Resûlullah efendimizden Abdullah bin Mes'ûd hazretleri şöyle naklediyor:

"Resûlullah efendimiz bize, doğru bir çizgi çizdi ve; **"Bu, Allahü teâlânın yoludur."**

buyurdu. Sonra bu

çizginin sağından ve solundan çıkan çizgiler çizip;

"Bu yolların her birinde şeytan vardır ve kendine çağırır."

buyurdu ve;

"Doğru yol budur. Bu yolda olunuz. Fırkalara bölünmeyiniz."

meâlindeki En'âm sûresi 53. âyet-i kerîmeyi okudular."

Resûlullah efendimizin yolu tevhîd, birlik ve muhabbet yoludur. Onun için birçok âlim ve evliyâullah; "İnsanı doğru yoldan ayıran, sapıklığa götüren yollardan çok sakınınız. Biliniz ki, orta yol daha hayırlıdır." demişlerdir. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî de bu konuda; "Herkes gücü yettiği kadar, hak yoldan ayrılmadan çok sakınıp, sırât-ı müstekîm üzere olmalıdır." buyurmuştur. Fahreddîn-i Râzî de sırât-ı müstekîmi tefsîr ederken buyuruyor ki: "Allahü teâlâ niçin sırât-ı müstekîm buyurdu da sebîl-i müstekîm buyurmadı. Çünkü sırât lafzı, Cehennem'deki sırâta ilgilidir. Öyle ki, insan bu dünyâda olan sırâta, korku ve ümid üzere bulunmalıdır." Bir kısım müfessirler de "Sırât ikidir; biri dünyevî, dünyâ ile, diğeri uhrevî, âhiretle ilgilidir. Dünyâda olan sırât; Allahü teâlânın Kur'ân-ı kerîminde ve Peygamber efendimizin hadîs-i şerîflerinde buyurduklarını Ehl-i sünnet âlimlerinin tefsîr ederek bildirdiği doğru yoldur. Uhrevî, âhiretle ilgili sırât ise, hadîs-i şerîflerde bildirildiği gibi bütün insanların üzerine sevk edildiği, Cehennem üzerine kurulan kıldan ince,

kılıçtan keskin, köprüdür. Abdullah bin Mes'ûd'dan rivâyet edilen hadîs-i şerîfte, Resûlullah efendimiz buyurdular ki: **"Cehennem üzerine kıldan ince kılıçtan keskin olan sırât köprüsü kurulur. Bu köprüden, bir kısım insanlar şimşek gibi, bâzısı fırtına gibi geçer. Bir grup insan da kuş uçar gibi, bir fırka atlı gibi, bir zümre piyâde gibi geçer. Bir cemâat da, ateş onların yüzlerini yalar."**

İsmâil Ankaravî hayâ ile ilgili bir soruya şöyle cevap verdiler:

"Bir gün Peygamber efendimiz Eshâbına buyurdu ki: **"Eshâbım! Allahü teâlâdan tam bir şekilde hayâ ediniz."**

Eshâb-ı kirâm dediler ki: "Yâ Resûlallah! Bizim hepimiz Allahü teâlâdan utanırız." Peygamber efendimiz buyurdu ki:

"Hayâ bu değildir. O kimse ki Allahü teâlâdan tam bir şekilde hayâ eder. Gözünü, kulaklarını ve diğer uzuvlarını haramlardan, bânınını ve fercini (edeb yerini)

haram ve zinâdan korur, ölümü hatırlar, âhireti diler, dünyânın süs ve zînetlerini terk eder ise, hakîkate bu kimse Allahü teâlâdan hayâ etmiştir."

Hayâ güzel bir huydur ki dînimizce iyi olduğu bildirilmektedir. Hakdan ve insanlardan hayâ etmelidir. Hayâ edilmeyen işte hayır yoktur."

İsmâil Ankaravî ömrü boyunca iyiliği emr edip, kötülükten sakındırmaktan geri durmadı. Bu hususlardaki nasîhatleri şöyle oldu:

Hazret-i Ali buyurdu ki: "Doğru bildiğini söylemek, susmaktan daha hayırlıdır. Günahkâr insanlara günah ve haramların kötülüğünü anlatmamak, iyilik değildir." Kötü bir işi yapanı o işten sakındırmak, ibâdetlerin en fazîletlisidir. Bir kimse bilmeyen birine yol gösterse, o da onun irşâdıyla hidâyete erse, yol gösteren kişi de, hidâyete kavuşan kimsenin sevâbı ve fazîleti kadar sevap kazanır. Zîrâ Peygamber efendimiz; **"Başkalarını doğruluğa çağıran kimseye, kendisine uyanların sevâbı gibi sevâb verilir. Bununla berâber onların sevâbından da hiçbir şey eksilmez. Sapıklığa çağıran kimseye de ona uyanların günâhı gibi günah verilir. Bununla berâber ona uyanların günahlarından hiçbir şey eksilmez."**

buyurdu. Dînin direği nasîhattır. Bu sebeple Allahü teâlânın kullarına nasîhat etmeli ve yumuşak davranmalıdır. Eğer söz tutmazlarsa onlara yumuşaklıkla hakîkati anlatmaya devâm etmelidir. Zîrâ Peygamber efendimiz;

"Ümmetimden bir tâife, (topluluk) hak üzerine mücâdele etmekte, kıyâmete kadar gâlib olarak devâm edecektir." buyurmuştur. Nasîhat edince fitne çıkma durumu varsa, bu hayırlı işten vazgeçilir.

Nasîhati, kabûl edenlere, dinleyenlere yapmak gerekir.

Vefâtına yakın İsmâil Ankaravî şöyle dedi: "Yazdığımız eserlerle yaptığımız hizmetler, bu yolda kalpleri zayıf olanların îtikâdlarını kuvvetlendirmiş ve muhâliflere karşı bir müdâfaa olmuştur. İşimiz tamamlandı." Bu sözleri ile vefâtlarının yakın oluşunu işâret etti. 1630 (H.1040) senesinde İstanbul'da vefât etti. Vasiyeti üzerine Galata Mevlevîhânesi bahçesine defnedildi.

İsmâil Ankaravî'nin yazdığı kıymetli eserlerden bâzıları şunlardır: **1) Şerh-i Mesnevî, 2) Minhâc-ül-Fukarâ, 3) Zübdet-ül-Füsûs, 4) İzâh-ül-Hikem, 5) Miftâh-ül-Belâga ve Misbâh-ül-Fesâha, 6) Fütûhât-ı Ayniyye fî Tefsîr-i Sûreti'l-Fâtiha.**

DERVİŞLERİN SUSUZLUĞUNU GİDERMEK

İstanbul'da bâzı kimseler, Hasan Ağa isminde birinin evinde toplanıp, Mevlevîlerin aleyhinde konuşular. Konuşmalarını; "Eğer mümkün olsa bir lokma ve yudum su verilecek kimseler değil." diye bitirmişlerdi. Hasan Ağa da onların bu sözlerini tasvip ve tasdik etti. O anda bedeninde umûmî bir bozukluk, rahatsızlık meydana geldi. Yakıcı bir hummaya tutuldu. Humma ateşini gidermek için soğuk su, buz konduğu için vücûdunun tabiî sıcaklığı azaldı. Şişme ve susuzluk görüldü. Tanıdık tabipler gerekli çârelere baş vurup bir netice alamayınca, şifâ bulması için İsmâil Rusûhî'ye mürâcaat edip yardım istemesini tavsiye ettiler. Bunun üzerine edeb ve anlayış sâhibi bâzı zâtlar, Hasan Ağanın durumunu İsmâil Ankaravî'ye arz etti. İsmâil Ankaravî; "Onun şifâsı, dervişlerin susuzluğunu gidermektedir." dedi. Bu müjde Hasan Ağanın kulağına varınca, kısa zamanda pekçok sadaka dağıttı ve hayır hasenât yaptı. Bulduğu yerde dervişlerin ve gelip geçenlerin içip susuzluklarını gidermeleri için hemen bir çeşme yaptırdı. İsmâil Ankaravî bu çeşmeden bir kap su doldurup bunu şifâ ve devâ olması için hayır duâda bulduktan sonra Hasan Ağaya gönderdi. Allahü teâlânın izni ile âcilen şifâyâ kavuşacağını müjdeledi. Ancak o sudan bir yudum olsun kendisinin içmemesini tenbih etti. Suyu alan Hasan Ağa, Allahü teâlânın izni ile derhal sıhhat buldu. Hummanın harâreti ve susuzluk hâli gitti. Bununla birlikte, Mevlevîler hakkındaki bozuk düşüncelerden kurtuldu. Hemen İsmâil Ankaravî'nin huzûruna varıp, talebesi olmakla şereflendi.

1) *Hülâsât-ül-Eser*; c.1, s.418

2) *Mu'cem-ül-Müellifîn*; c.2, s.259

3) *Osmanlı Müellifleri*; c.1, s.25

- 4) *Şakâyık-ı Nu'mâniyye Zeyli (Atâî)*; s.765
- 5) *Keşf-üz-Zünûn*; s.630,856,1114, 1872
- 6) *Brockelman*; Sup.2, s.662
- 7) *Sefînet-ül-Evliyâ*; c.5, s.161
- 8) *Mecmuâ-i Terâcim*; s.101
- 9) *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*; c.2, s.37
- 10) *Ziyâret-i Evliyâ*; s.70
- 11) *İslâm Âlimleri Ansiklopedisi*; c.15, s.177 [Joomla SEF URLs by Artio](#)